

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	6Cdo/53/2020
Identifikačné číslo spisu:	2116213148
Dátum vydania rozhodnutia:	28.09.2022
Meno a priezvisko:	Mgr. Dušan Čimo
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2022:2116213148.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobkýň 1/ U. J., bytom v O., Y. J. XXXX/XX a 2/ G. J., bytom v O., Y. J. XXXX/XX, obe zastúpené JAVOR - TOKÁR advokátska kancelária, s. r. o., so sídlom v Bratislave, Stará Vajnorská cesta 37, IČO: 36 264 750, proti žalovaným 1/ T. V., bytom v S., T.D. XXX/XX, zastúpenému JUDr. Milošom Chrenkom, advokátom v Trnave, Hlavná 25, IČO: 42 156 904, 2/ Allianz - Slovenská poisťovňa, a. s., so sídlom v Bratislave, Dostojevského rad 4, IČO: 00 151 700 a 3/ Športové gymnázium Jozefa Herdu, so sídlom v Trnave, J. Bottu 31, IČO: 00 352 519, o náhradu nemajetkovej ujmy, vedenom na Okresnom súde Trnava pod sp. zn. 19C/166/2016, o dovolaní žalovanej 2/ proti rozsudku Krajského súdu v Trnave z 30. apríla 2019 sp. zn. 10Co/149/2018, takto

rozhodol:

Dovolanie vo vyhovujúcej časti vo veci samej, týkajúcej sa žalobkyne 1/ v sume 20 000 eur a žalobkyne 2/ v sume 15 000 eur o d m i e t a.

Rozsudok Krajského súdu v Trnave z 30. apríla 2019 sp. zn. 10Co/149/2018 vo vyhovujúcej časti vo veci samej nad sumu 35 000 eur žalobkyni 1/ a nad sumu 25 000 eur žalobkyni 2/, v súvisiacom výroku o trovách konania a súdnom poplatku vo vzťahu medzi žalobkýňami a žalovanými 1/ a 2/ z r u š u j e a v rozsahu zrušenia mu vec v r a c i a na ďalšie konanie.

Uznesenie Okresného súdu Trnava č. k 19C/166/2016-333 z 25. júla 2019 z r u š u j e.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Trnava (ďalej tiež len „súd prvej inštancie“) rozsudkom č. k. 19C/166/2016-209 zo 6. decembra 2017 uložil zaplatiť žalovaným 1/ a 2/ žalobkyni 1/ náhradu nemajetkovej ujmy vo výške 35 000 eur a žalobkyni 2/ vo výške 25 000 eur, obom v lehote do 30 dní odo dňa právoplatnosti rozsudku s tým, že plnením jedným zo žalovaných zaniká v rozsahu tohto plnenia povinnosť druhého žalovaného. V zostávajúcej časti žalobu zamietol. Konanie proti žalovanému 3/ zastavil. Výslovil, že vo vzťahu žalobkýň 1/ a 2/ a žalovaných 1/ a 2/ žiadna zo strán nemá nárok na náhradu trov konania; žalovanému 3/ priznal nárok na náhradu trov konania voči žalobkyniam 1/ a 2/ v rozsahu 100 %. Uložil tiež žalovaným 1/ a 2/ povinnosť spoločne a nerozdielne zaplatiť Okresnému súde Trnava súdny poplatok vo výške 1 866 eur, do troch dní odo dňa právoplatnosti tohto rozsudku.

2. Z odôvodnenia rozsudku vyplýva, že žalobkyne sa podanou žalobou zo 7. júna 2016 domáhali uloženia povinnosti žalovaným 1/, 2/ a 3/ zaplatiť žalobkyni 1/ z titulu náhrady nemajetkovej ujmy sumu 100 000 eur a žalobkyni 2/ sumu 90 000 eur, ktorá im vznikla usmrtením blízkej osoby pri dopravnej nehode 6. júna 2014. Zodpovednosť žalovaného 1/ ako vlastníka a prevádzkovateľa dopravného prostriedku, pri činnosti ktorého došlo k vzniku nemajetkovej ujmy vyvodzovali z analogického použitia § 420 ods. 2 a § 427 a nasl. Občianskeho zákonníka (zákona č. 40/1964 Zb. v znení neskorších predpisov). Zodpovednosť žalovanej 2/ (poistovne) vykonávajúcej povinné zmluvné poistenie zodpovednosti za škody spôsobené prevádzkou motorových vozidiel poistovateľa vyvodzovali z § 4 a § 13 ods. 1 zákona č. 381/2001 Z. z. o povinnom zmluvnom poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 381/2001 Z. z.“), zodpovednosť žalovaného 3/ napokon z § 420 ods. 2 Občianskeho zákonníka v spojení s § 144 ods. 1 písm. o) zákona č. 245/2008 Z. z. školský zákon v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 245/2008 Z. z.“).

3. Právne vec súd prvej inštancie posúdil v súlade s ustanoveniami §§ 11a § 13, § 415, § 420 ods. 1, 2 a 3, § 427 ods. 1, § 428, § 429 a § 442 ods. 1 Občianskeho zákonníka a § 15 ods. 1 zákon č. 381/2001 Z. z. Vecne mal za to, že medzi stranami nebolo sporné, že zamestnanec žalovaného 1/ T. V. ako vodič autobusu, ktorého vlastníkom a prevádzateľom v čase dopravnej nehody bol žalovaný 1/. V dôsledku nedostatočnej pozornosti pri vedení vozidla, zišiel s autobusom mimo diaľnice na trávnatú plochu, na ktorej došlo k prevráteniu autobusu na pravú stranu a jeho pádu na nižšie položené pole, čím porušil § 4 ods. 1 písm. c/ zákona č. 8/2009 Z. z. o cestnej premávke, v dôsledku dopravnej nehody na následky spôsobených zranení na mieste nehody podľa hl. J., dcéra žalobkyne 1/ a sestra žalobkyne 2/. Skutok vodiča autobusu bol kvalifikovaný Okresným súdom Trnava v konaní vedenom pod sp. zn. 30 T 45/2015 ako prečin všeobecného ohrozenia podľa § 285 ods. 1, 2 a 4 Trestného zákona v spojení s § 138 písm. h/ Trestného zákona.

4. Pri posudzovaní otázky, či v konaní o náhradu nemajetkovej ujmy za zásah do osobnostných práv, predstavovaných právom na súkromný a rodinný život, spôsobený usmrtením blízkej osoby pri dopravnej nehode, je daná pasívna vecná legitimácia žalovaného 1/, súd prvej inštancie ustálil, že z výsledkov vykonaného dokazovania považoval za preukázané, že žalovaný 1/ je pasívne vecne legitimovaný, keďže v čase dopravnej nehody bol vlastníkom a prevádzkovateľom predmetného motorového vozidla a jeho zodpovednosť za škodu vyvolaná osobitnou povahou prevádzky dopravného prostriedku vyplýva analogicky z aplikácie § 420 ods. 2, ako aj z § 427 Občianskeho zákonníka. V tejto súvislosti poukázal na vyslovený právny záver vyplývajúci z rozhodnutia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“ alebo „dovolač súd“) sp. zn. 3 Cdo 228/2012. Následne na doplnenie uviedol, že podľa súdnej praxe usmrtenie pri dopravnej nehode vyvoláva nielen občianskoprávnu zodpovednosť za škodu, ale aj občianskoprávnu zodpovednosť za neoprávnený zásah do osobnostných práv, preto aj táto zodpovednosť musí byť predmetom poistného krytia (rozsudok najvyššieho súdu sp. zn. 6 MCdo/1/2016). Zodpovednosť žalovanej 2/ vyplýva zo zákona č. 381/2001 Z. z., pretože motorové vozidlo, ktorého prevádzkou bola spôsobená dopravná nehoda, bolo v čase dopravnej nehody poistené poistením zodpovednosti za škodu uzatvoreným u žalovanej 2/. Z tohto dôvodu sú pasívne vecne legitimovanými v spore žalovaní 1/ a 2/. Pri výklade pojmu škoda je potrebné vychádzať nielen z gramatického výkladu relevantných ustanovení zákona č. 381/2001 Z. z., ale i z extenzívneho výkladu, v zmysle ktorého je potrebné do pojmu škoda zahrnúť aj nemajetkovú ujmu, ktorej náhrada patrí pozostalým po blízkej osobe usmrtenej pri dopravnej nehode v súvislosti s prevádzkou motorového vozidla. Napokon podotkol, že hoci smernica Európskeho parlamentu a Rady 2009/105/ES zo 16. septembra 2009 o poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorových vozidiel a o kontrole plnenia povinnosti poistenia tejto zodpovednosti, nedefinuje pojem škoda, z jej textu je zrejmé, že sa ňou rozumie osobná ujma i škoda majetková (rozhodnutie Súdneho dvora Európskej únie C-63/2009 Axel Walz proti Clickair SA).

5. K obrane žalovaného 1/ v súvislosti s existenciou liberačného dôvodu uviedol, že liberácia prevádzateľa prichádza do úvahy, len ak škoda nebola spôsobená okolnosťami, ktoré majú pôvod v

prevádzke. Okrem toho musí prevádzateľ preukázať, že škode nemohol zabrániť ani pri vynaložení všetkého úsilia, ktoré možno od neho požadovať. Príčinou dopravnej nehody bolo zlyhanie vodiča a teda porušenie právnej povinnosti v súvislosti s prevádzkou vedenia motorového vozidla, čo zakladá objektívnu zodpovednosť prevádzkovateľa motorového vozidla, pričom spoluzavinenie poškodenej preukázané nebolo.

6. Základnými kritériami určenia výšky nemajetkovej ujmy v peniazoch v dôsledku neoprávneného zásahu do práva na ochranu osobnosti sú závažnosť vzniknutej ujmy, ako i okolnosti, za ktorých k porušeniu práva došlo, ktoré môžu byť významné tak u osoby postihnutej, ako aj u osoby, ktorá neoprávnený zásah spôsobila. Pri určení výšky náhrady nemajetkovej ujmy súd prvej inštancie vychádzal zo závažnosti vzniknutej ujmy (smrť blízkej osoby), ako aj z okolností, za ktorých k porušeniu práva došlo (zlyhanie ľudského faktora, vyslovenie ľútosti). Zohľadňujúc všetky skutočnosti relevantné z hľadiska vzniku nemajetkovej ujmy, intenzity zásahu a jeho dopadov na chránené osobnostné práva, vychádzajúc z výsledkov vykonaného dokazovania dospel k záveru, že požadovaná výška náhrady finančného zadosťučinenia je neprimerane vysoká, keďže nemal preukázané mimoriadne zvýšené nepriaznivé následky smrti blízkej osoby (L. J.) na žalobkyne. Súd prvej inštancie považoval za preukázané, že nečakaným úmrtím blízkej osoby žalobkyň došlo k závažnému zásahu do ich osobnostných práv (práva na súkromie a rodinný život), ktorého následok je nereparovateľný. Uzavrel, že zákonom stanovené predpoklady pre vznik objektívnej zodpovednosti za neoprávnený zásah boli naplnené a pretože protiprávny zásah do chráneného osobnostného práva fyzickej osoby bol objektívne spôsobilý narušiť osobnosť fyzickej osoby, príčinná súvislosť medzi ním a nemajetkovou ujmovou je daná. V tomto kontexte ďalej uviedol, že výška peňažnej náhrady je predmetom voľnej úvahy súdu, keďže zákon nestanovuje ani rámcové čiastky pre odškodnenie nemajetkovej ujmy. Zo skutkových okolností vyplynulo, že L. J. v čase dopravnej nehody bola študentkou u žalovanej 3/ a vyrastala v rodine, v ktorej je žalobkyňa 2/ zdravotne znevýhodnenou osobou, pričom starostlivosť o obe zabezpečovala výlučne žalobkyňa 1/. L. bola vzorom pre žalobkyňu 2/, pomáhala jej pri všetkých činnostiach, ktoré sama nedokázala vykonať, vedela jej poskytnúť aj nevyhnutnú prvú pomoc. So stratou L. sa žalobkyne doposiaľ nevyrovnali, citová ujma naďalej pretrváva. Bezprostredne po dopravnej nehode boli žalobkyne vystavené medializácii a nežiadúcej pozornosti verejnosti. Žalovaný 1/ zaslal žalobkyniam kondolenčný list a smútočný veniec, osobne sa im neospravedlnil. Za primeranú satisfakciu náhrady nemajetkovej ujmy považoval súd prvej inštancie sumu 35 000 eur u žalobkyne 1/ a sumu 25 000 eur u žalobkyne 2/. So stratou, ktorú utrpeli žalobkyne je takmer nemožné sa vyrovnáť, preto žiadna forma zadosťučinenia nie je dostatočná a nenahradí stratu blízkej osoby. Zároveň podotkol, že žalobkyne žijú spolu v spoločnej domácnosti a fungujú v podstate normálnym životom. Žalobkyňa 1/ pracuje, žalobkyňa 2/ študuje a žiadna z nich nebola psychiatricky liečená, hoci žalobkyňa 1/ bola liečba odporúčaná.

7. Rozhodnutie o zastavení konania voči žalovanému 3/ bolo odôvodnené právne ust. § 144 a § 145 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok účinného od 1. júla 2016 v znení neskorších predpisov (ďalej len „CSP“) a vecne späťvzatím žaloby voči nemu; rozhodnutie o nároku na náhradu trov konania potom právne ustanovením § 262 v spojení s § 255 ods. 2 CSP a vo vzťahu medzi žalobkyňami a žalovanými 1/ a 2/, a vo vzťahu k žalovanému 3/ v súlade s § 256 ods. 1 CSP a vecne úspechom žalobkyň v prvom prípade a zavinenému zastaveniu konania žalobkyňami v druhom.

8. Krajský súd v Trnave (ďalej tiež len „odvolací súd“) na odvolanie oboch žalobkyň a žalovanej 2/ rozsudkom z 30. apríla 2019 sp. zn. 10Co/149/2018 rozsudok súdu prvej inštancie v napadnutej časti o povinnosti zaplatiť náhradu nemajetkovej ujmy žalobkyňi 1/ vo výške 35.000 eur a o povinnosti zaplatiť náhradu nemajetkovej ujmy žalobkyňi 2/ vo výške 25.000 eur a v zamietajúcej časti vo veci samej zmenil a uložil žalovaným 1/ a 2/ povinnosť zaplatiť žalobkyňi 1/ sumu 45 000 eur a žalobkyňi 2/ sumu 35 000 eur do 30 dní odo dňa právoplatnosti rozsudku s tým, že plnením jedného zo žalovaných zaniká v rozsahu tohto plnenia povinnosť druhého žalovaného. V zostávajúcej časti žalobu zamietol. Výslovil, že žalobkyne 1/ a 2/ majú voči žalovaným 1/ a 2/ nárok na náhradu trov konania na súde prvej inštancie v plnom rozsahu. Zmenil výrok o priznaní nároku na náhradu trov konania žalovanému 3/ vo vzťahu k žalobkyniam 1/ a 2/ tak, že žalovanému 3/ vo vzťahu k žalobkyniam 1/ a 2/ nepriznal náhradu trov konania. Potvrdil rozsudok vo výroku o uložení povinnosti žalovanej 2/ zaplatiť spoločne a nerozdielne

správne so žalovaným 1/ súdny poplatok. Žalobkyniam 1/ a 2/ priznal nárok na náhradu trov odvolacieho konania proti žalovanými 1/ a 2/ v plnom rozsahu a náhradu trov odvolacieho konania žalobkyniam 1/ a 2/ proti žalovanému 3/ nepriznal.

9. Odvolací súd po preskúmaní napadnutého rozsudku, ako aj konania, ktoré mu predchádzalo, odvolacie námietky žalobkýň vyhodnotil ako čiastočné dôvodné a odvolacie námietky žalovanej 2/ ako nedôvodné. Zároveň konštatoval, že nevstupoval do procesu modifikácie skutkového stavu, na ktorom je napadnuté rozhodnutie založené, pre posúdenie výlučne právnej otázky (nie otázky skutkovej) nebol daný zákonný dôvod na doplnenie alebo zopakovanie dokazovania podľa § 385 ods. 1 CSP, a teda ani na nariadenie pojednávania odvolacím súdom. Nariadenie pojednávania nevyžadoval ani dôležitý verejný záujem, ktorého existencia nebola v danom prípade daná. Aj podľa judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva (Valera Assalino proti Portugalsku z 20. apríla 2002) v prípadoch, kde skutkové okolnosti nie sú sporné a právne otázky sa nevyznačujú osobitnou zložitou, neuskutočnenie ústneho pojednávania nespôsobuje ujmu požiadavkám čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ľudských právach a základných slobôd (oznámenie FMZV ČSFR č. 209/1992 Zb., ďalej len „Dohovor“) najmä, ak pojednávanie na súde prvej inštancie bolo verejné a súd vyššej inštancie posudzoval právne otázky.

10. K veci samej odvolací súd konštatoval správnosť záverov súdu prvej inštancie ohľadne posúdenia otázky pasívnej vecnej legitímácie žalovanej 2/, ktoré si osvojil. Súhlasil s aplikáciou judikátu R 61/2018 týkajúceho sa pojmu škoda, ktorou pre účely zákona č. 381/2001 Z. z. je aj nemajetková ujma spočívajúca v zásahu do osobnostných práv pozostalých obeť dopravnej nehody spôsobenej prevádzkou motorového vozidla (C-22/12 Haasová, bod 39). Námietku žalovanej 2/, že v čase rozhodovania súdu prvej inštancie nebol judikát publikovaný v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky považoval za irelevantnú. V tejto súvislosti zdôraznil, že právny záver vyplývajúci z rozsudku najvyššieho súdu sp. zn. 6 MCdo 1/2016 nepredstavuje odklon od rozhodovacej praxe, ale v čase rozhodovania odvolacieho súdu je súčasťou ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu (R 71/2018). Napokon konštatoval aj správnosť záveru súdu prvej inštancie vo vzťahu k pasívnej vecnej legitímácii žalovaného 1/ z titulu objektívnej zodpovednosti za škodu vyvolanú osobitnou prevádzkou motorového vozidla v zmysle § 427 Občianskeho zákonníka v spojení s porušením pravidiel cestnej premávky (§ 4 ods. 1 písm. c/ zákona č. 8/2009 Z. z. o cestnej premávke a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov), keďže žalovaný 1/ zodpovedá aj za zásah spôsobený svojím zamestnancom, ktorý bol použitý na realizáciu činnosti žalovaného 1/ (§ 420 ods. 2 Občianskeho zákonníka). Žalobkyne boli oprávnené ako poškodené si uplatniť nárok na náhradu nemajetkovej ujmy nielen proti žalovanému 1/, ale aj priamo proti poisťovateľovi (§ 4 ods. 2 písm. a/ a § 15 ods. 1 zákona č. 381/2001 Z. z.).

11. K namietanej výške uplatňovaného, aj priznaného nároku na náhradu nemajetkovej ujmy, reagujúc na odvolacie námietky žalobkýň, ako aj žalovanej 2/ konštatoval, že súd prvej inštancie zistil v dostatočnom rozsahu skutočnosti relevantné pre meritórne rozhodnutie veci a prihliadal na zákonom stanovené kritériá priznávania náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch. Poznamenal, že citovej ujme sa vyrovná len máloktorý emočný zážitok, preto jeho vnímanie a prejavy, hoci sú individuálne, možno dôvodne predvídať. Výška peňažnej náhrady je predmetom voľnej úvahy súdu, keďže zákon nestanovuje ani rámcové čiastky pre odškodnenie nemajetkovej ujmy. Preto súd musí prihliadnuť okrem závažnosti vzniknutej ujmy a okolností, za ktorých k porušeniu práva došlo, k naplneniu požiadavky účinného primeraného zadosťučinenia za vzniknutú nemajetkovú ujmu, ale i k požiadavke nezneužívania tohto právneho prostriedku na neprípustné obohacovanie. Vodiacim parametrom proporcionálne spravodlivého zadosťučinenia je atribút primeranosti, ktorý je rozhodujúcim kritériom priznávania odškodnenia, aby bol dosiahnutý účel kompenzácie, inak napriek poskytnutému odškodneniu by sa poškodení mohli naďalej kvalifikovať ako obeť porušenia Dohovoru. Podotkol, že pri zachovaní proportionality výška relatívnej (peňažnej) satisfakcie nesmie pôsobiť na škodcu likvidačne. Rozhodujúcim je preto zvažovanie individuálnych okolností prípadu. Výška náhrady nemajetkovej ujmy musí tiež odrážať všeobecne zdieľané predstavy o spravodlivosti. Judikatúra súdov v oblasti ochrany osobnosti sa zhoduje na primárnom význame vyrovnávacieho charakteru náhrady nemajetkovej ujmy, resp. zmiernení nepriaznivého následku neoprávneného zásahu, keďže nemajetková ujma vzniknutá porušením osobnostných práv sa vo všeobecnom slova zmysle ani nedá odškodniť a rozsah vzniknutej nemajetkovej ujmy nemožno exaktne kvantifikovať a vyčíslieť. V tejto súvislosti odvolací súd podporne

poukázal na rozhodovaciu prax v obdobných veciach súdov nižších inštancií, ako aj najvyšších súdnych autorít a judikatúru Súdneho dvora Európskej únie a Európskeho súdu pre ľudské práva.

12. Odvolací súd sa však nestotožnil s vyhodnotením primeranosti výšky priznanej náhrady nemajetkovej ujmy súdom prvej inštancie. Bol toho názoru, že vzhľadom na mimoriadnu závažnosť vzniknutej ujmy, intenzity zásahu do osobnostných práv žalobkyní, predstavovaných právom na súkromný a rodinný život, spôsobeného usmrtením blízkej osoby pri dopravnej nehode, po zvážení všetkých súvislostí a okolností v danej veci považoval za primeranú satisfakciu náhrady nemajetkovej ujmy sumu 45 000 eur vo vzťahu k žalobkyni 1/ a 35 000 eur vo vzťahu k žalobkyni 2/. Dodal, že čím závažnejšia je vzniknutá nemajetková ujma, čo do svojej intenzity i trvania, tým vyššia by mala byť aj čiastka peňažného zadosťučinenia. V danom prípade priznaná náhrada nemajetkovej ujmy odvolacím súdom zohľadňuje osobitosti daného prípadu a nevybočuje z rámca priznaných náhrad v porovnateľných prípadoch (mimoriadne traumatizujúci dopad na neúplnú rodinu, so silným prvkom odkázanosti). V rámci komparatívnych úvah bolo prihliadané na už priznané náhrady nemajetkovej ujmy pozostalým rodičom a súrodencom (v prípadoch dopravných nehôd), v intervale približne medzi 50 000 eur, priemerne 20 000 eur - 25 000 eur, a následne nižšími sumami. V danom prípade však mimoriadny stupeň emočných útrap, odkázanosti, naviazanosti a deštrukcie rodiny, opodstatňoval priznanie peňažnej náhrady nemajetkovej ujmy výrazne nad obvyklý priemer (vzhľadom na porovnateľnú ujmu so stratou dôležitej opory v rodine, manžela a otca, preto boli uvádzané i náhrady nemajetkovej ujmy priznané v takýchto prípadoch). Prisúdenú náhradu nemajetkovej ujmy odvolací súd nepovažoval za zjavne neprimeranú okolnostiam prípadu, zohľadňujúc životnú úroveň v krajine a nepredstavujúcu ani prostriedok neprípustného obohacovania, prípadne likvidácie s poukazom na vecnú pasívnu legítimáciu žalovanej 2/. Výška priznanej náhrady je spôsobilá kompenzovať vzniknutú ujmu v zmysle jej zmiernenia na spravodlivom a slušnom základe (zdôvodnená konkrétnymi východiskami a závermi).

13. Odvolací súd nepovažoval za dôvodné námietky žalovanej 2/ týkajúce sa neprimeranosti výšky priznanej náhrady nemajetkovej ujmy súdom prvej inštancie, s konštatovaním, že hoci nemateriálnu ujmu nemožno spoľahlivo kvantifikovať, hodnota deštrukcie rodinného života a osobných vzťahov musí byť natoľko dôstojná a slušná, aby obeť nevystavila neprimerane nízkou sumou porušeniu Dohovoru. Napokon ani ďalšie uplatnené námietky žalovanou 2/ vo vzťahu k skúmaniu majetkových pomerov škodcu, či posúdenia miery spoluzavinenia usmrtenej osoby považoval za nedôvodné. V tejto súvislosti podotkol, že okolnosti na strane škodcu sa uplatnia najmä vtedy, ak majú súčasne vplyv na vnímanie ujmy oprávnenými osobami (pozostalými), čo nebolo v danom prípade splnené. Majetkové pomery škodcu môžu byť významné len z hľadiska toho, aby výška náhrady pre neho nepredstavovala likvidačný charakter, čo v danom prípade neprichádza do úvahy, lebo rovnaká povinnosť bola uložená poisťovni (žalovanej 2/). K (ne)použitiu bezpečnostných pásov v autobuse poukázal na záver znalca, vyplývajúci z trestnej veci vedenej Okresným súdom Trnava pod sp. zn. 30T/45/2015, podľa ktorého použitie bezpečnostných pásov pri prevrátení autobusu nezohráva tak významnú úlohu ako v prípade nárazových poranení, a ani samotné porušenie povinnosti poškodených použiť bezpečnostný pás nemožno pričítať na ich ťarchu v tom zmysle, že by vinu obžalovaného táto okolnosť zmiernila.

14. Odvolanie žalobkyní proti výroku o trovách konania považoval za dôvodné, preto v súlade s § 396 ods. 1 a 2 CSP v spojení s § 255 ods. 1 CSP im priznal nárok na náhradu trov prvoinštančného konania proti žalovaným 1/ a 2/ v plnom rozsahu. Zdôraznil, že posúdenie úspechu v spore bolo závislé od úspechu čo do základu uplatneného nároku, preto žalobkyne mali vo veci plný úspech. V tejto časti napadnuté rozhodnutie zmenil v súlade s § 388 CSP. V časti týkajúcej sa uloženej povinnosti žalovanej 2/ zaplatiť súdny poplatok spoločne a nerozdielne vo výške 1 866 eur potvrdil (§ 387 ods. 1 CSP).

15. Rozhodnutie o nároku na náhradu trov odvolacieho konania odôvodnil právne ustanovením § 396 ods. 1 a 2 v spojení s § 255 ods. 1 CSP a § 257 CSP a vecne prihliadnutím na okolnosti prípadu na strane žalobkyní vo vzťahu k žalovanému 3/.

16. Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podala žalovaná 2/ (ďalej tiež len „dovolateľka“) dovolanie v rozsahu nad sumu 15 000 eur u žalobkyne 1/ a nad sumu 10 000 eur u žalobkyne 2/ priznaných náhrad nemajetkovej ujmy, ktorého prípustnosť a dôvodnosť vyvodzovala z § 421 ods. 1 písm. b/ CSP, ako aj z § 420 písm. f/ CSP (posúdením dovolania podľa obsahu v súlade s čl. 11 ods. 1 až 3 Základných princípov CSP v spojení s § 124 ods. 1 CSP). Namietala, že i napriek správnej aplikácii § 13

ods. 3 Občianskeho zákonníka súdmi nižších inštancií odvolací súd zo zisteného skutkového stavu vyvodil nesprávne závery týkajúce sa otázky primeranosti výšky náhrady nemajetkovej ujmy. Následne argumentovala tým, že priznaná náhrada nad akceptovateľnú mieru vybočuje z rámca rozhodovacej praxe súdov v obdobných veciach, nezohľadňuje relevantné skutočnosti k rozhodovaniu o výške, naopak zohľadňuje okolnosti, ktoré nemali mať vplyv na rozhodovanie o jej výške a nemajetkovej ujmy. V tejto súvislosti namietala, že pri určovaní výšky nemajetkovej ujmy sa formulujú len všeobecné kritériá, v ktorých absentuje akákoľvek snaha o určenie konkrétnej výšky nemajetkovej ujmy v peniazoch. Poukázala na rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 4 Cdo 139/2011 z 30. októbra 2012, z ktorého ale nevyplýva aké majú byť konkrétne hľadiská a v akom rozmedzí možno o výške nemajetkovej ujmy uvažovať. Vymedzila právne otázky, ktoré v rozhodovacej praxi najvyššieho súdu doposiaľ nie sú riešené a to „vyjadrenie podrobnejších a ustálených konkrétnych kritérií a hľadísk, na ktoré je potrebné prihliadať pri určovaní výšky nemajetkovej ujmy“ (i), „jednoznačné vyjadrenie komu patrí náhrada nemajetkovej ujmy v prípade usmrtenia blízkej osoby treťou osobou a určenia základného referenčného rámca súm nemajetkovej ujmy, v rámci ktorého by sa mali súdy pohybovať pri rozhodovaní (aj s ohľadom na rodinný pomer žalobcov k zomrelej osobe)“ (ii). Absencia vyjadrenia uvedených skutočností v rozhodovacej činnosti najvyššieho súdu vedie k značnej diverzite pri formulácii čiastkových záverov v jednotlivých konkrétnych prípadoch, ktoré nie je možné vnímať inak ako svojvoľu rozhodujúceho súdu. Nakoľko rozhodovať o výške náhrady nemajetkovej ujmy prislúcha s poukazom na § 13 ods. 3 Občianskeho zákonníka výlučne súdu, dovolateľka považovala za nevyhnutné, aby najvyšší súd zodpovedal vymedzené otázky a nastolil stav právnej istoty. Za súčasnej situácie tak nie je možné ani približne predvídať rozhodnutie súdov o výške nemajetkovej ujmy a v podstate je pre stranu sporu vždy prekvapivé a v značnej miere závislé od toho, ktorému konkrétnemu sudcovi, či odvolaciemu súdu bude vec pridelená. Výška nemajetkovej ujmy závisí od regiónu Slovenskej republiky, v ktorom súd pôsobí. Takýto stav dovolateľka považovala za dlhodobu neudržateľnú. Potrebu judikátorneho riešenia naznačených otázok priniesla až súdna prax a spoločenská objednávka v nadväznosti na prijatý judikát R 61/2018, kedy došlo k enormnému nárastu žalôb na ochranu osobnosti a náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch proti poisťovateľovi a možno očakávať pretrvávanie takého to stavu aj do budúcnosti.

17. Dovolateľka sa nestotožnila s výškou priznanej nemajetkovej ujmy, ktorú už podľa jej názoru priznal neprimerane vysokú súd prvej inštancie, pričom odvolací súd ju ešte navýšil. Odvolací súd prihliadal k judikátorne vymedzeným kritériám uvedeným v rozhodnutí Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. I. ÚS 2844/14, avšak dovolateľka podotkla, že explicitne z judikatúry najvyššieho súdu konkrétne okolnosti, na ktoré treba prihliadať v prípade zásahov do osobnostných práv pozostalých osôb, nevyplývajú (§ 421 ods. 1 písm. b/ CSP). Nespochybnila skutkové okolnosti týkajúce sa vážneho zásahu do osobnostných práv žalobkyň, nestotožnila sa však s okolnosťami na ktoré prihliadal odvolací súd pri rozhodovaní o výške náhrady. Za neakceptovateľné považovala, že odvolací súd odôvodnil priznanie peňažnej náhrady výrazne nad obvyklý priemer vzhľadom na porovnateľnú ujmu so stratou dôležitej opory v rodine, manžela a otca, pričom žalobkyne neboli finančne odkázané na zomrelú, ktorá bola v čase dopravnej nehody študentkou gymnázia, chcela študovať medicínu, aktívne sa venovala športovým aktivitám, tancu a výrobe šperkov, ktoré finančne zabezpečovala žalobkyňa 1/. Smrťou dcéry nedošlo k zhoršeniu finančnej situácie v rodine. Hoci žalobkyňa 1/ v budúcnosti očakávala od L. pomoc, podľa názoru dovolateľky nebolo možné spravodlivo očakávať, že na úkor vlastného života by sa L. venovala len sestre, a už vôbec nebolo možné na očakávania žalobkyň pri určovaní výšky náhrady nemajetkovej ujmy prihliadať. Odvolací súd teda dospel k nesprávnemu názoru, že v danej veci bol mimoriadny stupeň odkázanosti, naviazanosti a deštrukcie rodiny. Zároveň zastávala názor, že bolo potrebné zohľadniť aj majetkové pomery škodcu, preto sa nestotožnila s názorom odvolacieho súdu, že v dôsledku priznanej náhrady nemajetkovej ujmy nemôže dôjsť k likvidačným následkom, nakoľko bola rovnaká povinnosť uložená poisťovní. Argumentovala tým, že náhradu nemajetkovej ujmy nemožno priznávať voči právnickým osobám podľa iných kritérií ako voči fyzickým osobám, čo by znamenalo nielen diskriminačný, ale aj trestný charakter. Primárne sa jedná o nárok poškodeného voči škodcovi. Pri posudzovaní okolností protiprávneho zásahu a rozhodovaní o výške nemajetkovej ujmy by mal súd rozhodovať bez ohľadu na existenciu povinného zmluvného poistenia zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorových vozidiel bez ohľadu na limit poistného plnenia. Napokon nemožno

opomenúť ani právo poisťovateľa uplatňovať si voči poistenému právo na náhradu časti alebo celého vyplateného poistného plnenia v prípadoch predpokladaných v § 12 zákona č. 381/2001 Z. z., čo by pre škodcu mohlo byť likvidačné. V súvislosti s vymedzením základného rámca - rozpätia primeraných súm náhrady nemajetkovej ujmy pre pozostalých po obetiach trestných činov podporne poukázala na rozhodnutia súdov nižšej inštancie a najvyššieho súdu (sp. zn. 4 Cdo 139/2011, 1 MCdo 10/2013, 1 Cdo 77/2009), ako aj na rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Kontrová proti Slovenskej republike, a na rozhodnutie Najvyššieho súdu v Rakúsku sp. zn. 2Ob/186/03 z 30. októbra 2003. Napokon nespochybnila, že zo subjektívneho hľadiska sa pre žalobkyne nemôže zdať akákoľvek suma primeraná a spôsobilá kompenzovať ich duševné útrapy, avšak na druhej strane je potrebné vec posúdiť z objektívnych a preskúmateľných kritérií, ktoré musia byť jasne zadefinované v záujme právnej istoty a predvídateľnosti súdnych rozhodnutí. Navrhla zrušiť rozhodnutie odvolacieho súdu a vec mu vrátiť na ďalšie konanie. Uplatnila si trovy konania vo výške zaplateného súdneho poplatku za podané dovolanie.

18. Žalovaný 1/ sa vo vyjadrení k dovolaniu žalovanej 2/ stotožnil s názorom o neprimeranosti priznanej výšky náhrady nemajetkovej ujmy odvolacím súdom. V záujme právnej istoty by preto bolo potrebné stanoviť kritériá, ktoré je potrebné zohľadniť pri rozhodovaní o výške náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch a prípadne stanoviť rámcovo určité mantinely, v medziach ktorých by sa mali súdy nižších inštancií pohybovať pri priznávaní náhrady nemajetkovej ujmy tak, aby mohol byť naplnený princíp predvídateľnosti súdnych rozhodnutí a legitímnych očakávaní sporových strán. Posúdenie vymedzených otázok v dovolaní ponechal na úvahu dovolacieho súdu.

19. Žalobkyne sa vo vyjadrení k dovolaniu plne stotožnili s právnym záverom odvolacieho súdu. Podľa ich názoru žalovaná 2/ náležite nešpecifikovala právnu otázku, ktorú odvolací súd riešil nesprávne a od vyriešenia ktorej záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu. K navrhovanému ustáleniu konkrétnych kritérií pri určovaní náhrady nemajetkovej ujmy uviedli, že podľa ich názoru to nie je možné, lebo každý spor je špecifický. Určenie základného referenčného rámca súm náhrady nemajetkovej ujmy nie je ani z etického a morálneho hľadiska správne, lebo pozostalý prežíva a vyrovnáva sa s úmrtím blízkej osoby inak, a hodnota ľudského života je neoceniteľná. Navrhli dovolanie odmietnuť.

20. Najvyšší súd príslušný na rozhodnutie o dovolaní (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana sporu, v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) po preskúmaní, či dovolanie obsahuje zákonom predpísané náležitosti (§ 428 CSP) a či sú splnené podmienky podľa § 429 CSP v rámci dovolacieho prieskumu dospel k záveru, že dovolanie je dôvodné v rozsahu priznaných náhrad nemajetkovej ujmy nad sumu 35 000 eur žalobkyni 1/ a nad sumu 25 000 eur žalobkyni 2/. V časti týkajúcej sa sumy 20 000 eur žalobkyni 1/ a sumy 15 000 eur žalobkyni 2/ naopak považoval dovolanie za neprípustné (bližšie pozri bod 45. tohto odôvodnenia).

21. Právo na súdnu ochranu nie je absolútne a v záujme zaistenia právnej istoty a riadneho výkonu spravodlivosti podlieha určitým obmedzeniam. Toto právo, súčasťou ktorého je bezpochyby tiež právo domôcť sa na opravnom súde nápravy chýb a nedostatkov v konaní a rozhodovaní súdu nižšieho stupňa, sa v civilnoprávnom konaní zaručuje len vtedy, ak sú splnené všetky procesné podmienky, za splnenia ktorých civilný súd môže konať a rozhodnúť o veci samej. Platí to pre všetky štádiá konania, vrátane dovolacieho konania (I. ÚS 4/2011). Dovolanie nie je „ďalším odvolaním“ a dovolací súd nesmie byť vnímaný (procesnými stranami ani samotným dovolacím súdom) ako tretia inštancia, v rámci konania ktorej by bolo možné preskúmať akékoľvek rozhodnutie odvolacieho súdu. Otázka posúdenia, či sú alebo nie sú splnené podmienky, za ktorých sa môže uskutočniť dovolacie konanie, patrí do výlučnej právomoci najvyššieho súdu (m. m. napr. IV. ÚS 35/02, II. ÚS 324/2010, III. ÚS 550/2012).

22. Podľa § 419 CSP proti rozhodnutiu odvolacieho súdu je prípustné dovolanie, ak to zákon pripúšťa. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v § 420 a § 421 CSP.

23. Podľa § 420 CSP dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak a) sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, b) ten, kto v konaní vystupoval ako strana, nemal procesnú subjektivitu, c) strana nemala spôsobilosť samostatne konať pred súdom v plnom rozsahu a nekonala za ňu zákonný zástupca alebo procesný opatrovník, d) v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo

konanie, e) rozhodoval vylúčený sudca alebo nesprávne obsadený súd, alebo f) súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

24. Podľa § 431 CSP dovolanie prípustné podľa § 420 možno odôvodniť iba tým, že v konaní došlo k vade uvedenej v tomto ustanovení. Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie, v čom spočíva táto vada.

25. Podľa § 440 CSP dovolací súd je dovolacími dôvodmi viazaný (tak, ako sú obsahovo vymedzené v podanom dovolaní).

26. Hlavnými znakmi charakterizujúcimi procesnú vadu uvedenú v § 420 písm. f/ CSP sú zásah súdu do práva strany sporu a nesprávny procesný postup súdu reprezentujúci takýto zásah, znemožňujúci procesnej strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné oprávnenia v takej miere (intenzite), v dôsledku ktorej došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. Podstata práva na spravodlivý súdny proces je možnosť fyzických a právnických osôb domáhať sa svojich práv na nestrannom súde a v konaní pred ním využívať všetky právne inštitúty a záruky poskytované právnym poriadkom. Integrálnou súčasťou tohto práva je právo na relevantné, zákonu zodpovedajúce konanie súdov a iných orgánov Slovenskej republiky a ich spravodlivé rozhodnutie (I. ÚS 26/94).

27. Pod porušením práva na spravodlivý proces (vo všeobecnosti) treba rozumieť taký postup súdu, ktorým sa účastníkom konania znemožní realizácia tých procesných práv, ktoré im právna úprava priznáva za účelom zabezpečenia spravodlivej ochrany ich práv a právom chránených záujmov v tom - ktorom konkrétnom konaní, pričom miera tohto porušenia znamená porušenie práva na spravodlivý proces; jeho súčasťou je aj náležité odôvodnenie rozhodnutia (II. ÚS 559/2018, III. ÚS 47/2019).

28. Pojem „procesný postup“ bol vysvetlený už vo viacerých rozhodnutiach najvyššieho súdu vydaných do 30. júna 2016 tak, že sa ním rozumie len faktická, vydaniu konečného rozhodnutia predchádzajúca činnosť alebo nečinnosť súdu, teda sama procedúra prejednávania veci (to ako súd viedol spor) znemožňujúca strane sporu realizáciu jej procesných oprávnení a mieriaca možnosti jej aktívnej účasti na konaní (R 129/1999, 1 Cdo 6/2014, 3 Cdo 38/2015, 5 Cdo 201/2011, 6 Cdo 90/2012). Tento pojem nemožno vykladať extenzívne jeho vzťahovaním aj na faktickú meritórnu rozhodovaciu činnosť súdu. „Postupom súdu“ možno teda rozumieť iba samotný priebeh konania, nie však konečné rozhodnutie súdu posudzujúce opodstatnenosť žalobou uplatneného nároku (3Cdo 110/2017, 4Cdo 128/2017, 8Cdo 56/2017).

29. Ustanovenie § 420 písm. f/ CSP zakladá prípustnosť a zároveň dôvodnosť dovolania v tých prípadoch, v ktorých miera porušenia procesných práv strany nadobudla intenzitu porušenia jej práva na spravodlivý proces. V zmysle uvedeného ustanovenia treba za nesprávny procesný postup považovať postup súdu spočívajúci predovšetkým v zjavnom porušení kogentných procesných ustanovení, ktoré sa vymyká nielen zákonnému, ale aj ústavnoprávnemu rámcu, a tak zároveň znamená aj porušenie ústavného zákona SNR č. 460/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky v znení neskorších ústavných zákonov, zaručených procesných práv spojených so súdnou ochranou práva. Ide napr. o právo na verejné prejednanie sporu za prítomnosti strán sporu, právo vyjadriť sa ku všetkým vykonaným dôkazom, právo na zastúpenie zvoleným zástupcom, právo na predvídateľnosť rozhodnutia, na zachovanie rovnosti strán v konaní, právo na riadne odôvodnenie rozhodnutia, na relevantné konanie súdu spojené so zákazom svojvoľného postupu a so zákazom denegatio iustitiae (odmietnutie spravodlivosti).

30. Z okolností preskúmvanej veci vyplýva, že dovolaním napadnuté rozhodnutie vydal odvolací súd bez predchádzajúceho nariadenia pojednávania a zopakovania dokazovania v zmysle § 384 v spojení s § 385 CSP z dôvodu, že posúdenie primeranosti výšky náhrady považoval len za otázku právneho posúdenia, preto vo veci rozhodol len vyhlásením rozhodnutia v zmysle § 378 ods. 1 v spojení s § 219 ods. 1 a 3 CSP. Za primeranú výšku náhrady nemajetkovej ujmy na rozdiel od súdu prvej inštancie

považoval sumu 45 000 eur pre žalobkyňu 1/ a sumu 35 000 eur pre žalobkyňu 2/.

31. Podľa § 383 CSP odvolací súd je viazaný skutkovým stavom tak, ako ho zistil súd prvej inštancie okrem prípadov, ak dokazovanie zopakuje alebo doplní.

32. Podľa § 384 ods. 1 CSP ak má odvolací súd za to, že súd prvej inštancie dospel na základe vykonaných dôkazov k nesprávnym skutkovým zisteniam, dokazovanie v potrebnom rozsahu zopakuje sám.

33. Podľa § 385 ods. 1 CSP na prejednanie odvolania nariadi odvolací súd pojednávanie vždy, ak je potrebné zopakovať alebo doplniť dokazovanie alebo to vyžaduje dôležitý verejný záujem.

34. Z vyššie citovaných ustanovení vyplýva, že ak odvolací súd v rámci preskúmania rozhodnutia súdu prvej inštancie dôjde k záveru, že súd prvej inštancie dospel na základe vykonaných dôkazov k nesprávnym skutkovým zisteniam, dokazovanie vykonané súdom prvej inštancie zopakuje. Uvedená povinnosť odvolacieho súdu vyplýva z princípu priamosti, ktorý v tomto prípade znamená, že odvolací súd nemôže dôkazy vykonané súdom prvej inštancie sám len prehodnotiť. O nové hodnotenie dôkazov ide vtedy, keď má odvolací súd iný názor na spoľahlivosť dôkazného prostriedku. Zároveň, ak chce odvolací súd vstúpiť do procesu modifikácie skutkového stavu, na ktorom je rozhodnutie súdu prvej inštancie založené, obligatórne musí byť nariadené odvolacie pojednávanie (Števček, M., Ficová, S., Baricová, J., Mesiarkinová, S., Bajánková, J., Tomašovič, M., a kol. Civilný sporový poriadok. Komentár. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 1279 a 1287).

35. V danom prípade odvolací súd konštatoval správnosť zistenia skutkových okolností relevantných pre rozhodnutie o výške, ako aj správnosť zohľadnenia zákonných kritérií pre priznanie náhrady nemajetkovej ujmy v zmysle § 13 ods. 3 Občianskeho zákonníka, nestotožnil sa však s jej výškou a posúdením závažnosti vzniknutej ujmy. Poukázal na právny názor vyplývajúci z rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 4 Cdo 139/2011 z ktorého vyplýva, že pre určenie výšky náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch súdom zákon nestanovuje žiadne medze. Ustanovenie § 13 ods. 3 Občianskeho zákonníka zakotvuje taxatívne dve kritéria, na ktoré je potrebné prihliadať a to závažnosť vzniknutej ujmy a okolnosti, za ktorých k porušeniu práva došlo. Odvolací súd sa nestotožnil s hodnotením mimoriadnej závažnosti vzniknutej ujmy u žalobkyň súdom prvej inštancie, ktorý síce akceptoval, že so stratou dcéry a sestry je takmer nemožné sa vyrovnať a žiadna forma zadosťučinenia nie je dostatočná a nenahradí stratu blízkej osoby, avšak zároveň podotkol, že bolo potrebné zohľadniť i skutočnosť, že „žalobkyne zostali spolu žiť v spoločnej domácnosti, žijú a fungujú v podstate „normálnym“ životom, keď žalobkyňa 1/ pokračuje v práci, žalobkyňa 2/ študuje. Obe neboli psychiatricky liečené, i keď žalobkyňa 1/ mala liečbu doporučenú, ale ju neabsolvovala a zároveň netvrdila, že jej vážny zdravotný stav priamo súvisel s traumou po smrti dcéry“ (bod 22 odsek 5 odôvodnenia rozhodnutia súdom prvej inštancie). Po zvážení všetkých skutkových okolností prípadu tak, aby došlo k naplneniu požiadavky primeranosti a proporcionálnej náhrady strádania žalobkyň, odvolací súd zdôraznil, že ich ďalšiu existenciu nemožno vyhodnotiť ako normálne fungujúci život. Spolužitie žalobkyne 1/, ktorá sama trpí zdravotnými problémami so zdravotne postihnutou dcérou (žalobkyňou 2/), pokračuje v podstate v odlišnej podobe, bez opory a pomoci, pozitívnych emócií a cítenia vzájomných vzťahov so zomrelou blízkou osobou. Intenzívny prvok odkázanosti v takýchto vzťahoch tiež odlišoval takúto stratu v porovnaní s inými prípadmi, v ktorých zostávajúci členovia rodiny sú spôsobilí byť sebestační, ako je to v úplnej rodine (bod 30 odôvodnenia).

36. Na doplnenie odôvodnenia zmeny napadnutého rozsudku súdu prvej inštancie odvolací súd uviedol, že v danom prípade mimoriadny stupeň emočných útrap, odkázanosti, naviazanosti a deštrukcie rodiny opodstatňoval priznanie peňažnej náhrady výrazne nad obvyklý priemer vzhľadom na porovnateľnú ujmu so stratou dôležitej opory v rodine, manžela a otca. Za primeranú satisfakciu náhrady nemajetkovej ujmy považoval 45 000 eur pre žalobkyňu 1/ a 35 000 eur pre žalobkyňu 2/. Zároveň podotkol, že prisúdená náhrada nie je zjavne neprimeraná okolnostiam prípadu, zohľadňuje životnú úroveň v krajine a nepredstavuje ani prostriedok neprípustného obohacovania, prípadne likvidácie s poukazom na pasívnu legitimáciu žalovanej 2/ (bod 31 odôvodnenia).

37. Možnosť zmeniť rozhodnutie súdu prvej inštancie je vlastnosťou apelačného opravného systému, vrátane systému neúplnej apelácie, na ktorom je založené odvolacie konanie aktuálnej úprave slovenského sporového procesu (§ 388 CSP). Predpokladom toho, aby odvolací súd mohol zmeniť napadnuté rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak má za to, že súd prvej inštancie dospel na základe vykonaných dôkazov k nesprávnym skutkovým zisteniam, je opakovanie dokazovania v potrebnom rozsahu odvolacím súdom. Podmienkou zmeny rozhodnutia v takomto prípade je teda skutočnosť, že odvolací súd sám zopakuje v potrebnom rozsahu dokazovanie, na základe ktorého dospeje k skutkovému stavu, odlišnému od skutkového stavu zisteného súdom prvej inštancie, tvoriacemu podklad pre rozhodnutie v danej veci (sp. zn. 5 Cdo 131/2009, 5 Cdo 68/2011, 7 Cdo 110/2018).

38. Z obsahu spisu dovolací súd zistil, že odvolací súd z dokazovania vykonaného súdom prvého stupňa vyvodil odlišné skutkové závery ako súd prvej inštancie bez toho, aby vo veci vykonal akékoľvek dokazovanie (zopakovanie alebo doplnenie). Ak sa chcel odvolací súd odchýliť od skutkových okolností a záverov ku ktorým dospel súd prvej inštancie na základe vykonaného dokazovania, mal dokazovanie v zmysle § 384 ods. 1 CSP zopakovať sám v potrebnom rozsahu a v súlade so zásadou priamosti a ústnosti (čl. 12 a 13 Základných princípov CSP), a až následne vyhodnotiť skutkové okolnosti odlišným spôsobom. Je neprípustné, aby odvolací súd ku svojim odlišným skutkovým zisteniam, vedúcim k záveru o zmene rozsudku súdu prvej inštancie dospel iba na základe dôkazov vykonaných súdom prvej inštancie, bez toho, že by zopakoval dôkazy v potrebnom rozsahu. Napokon posúdenie kvality a spôsobu života odvolacím súdom, jeho závery uvedené v bodoch 30 až 31 odôvodnenia napadnutého rozhodnutia z obsahu spisu nevyplývajú. Uvedené dôvody sú relevantné vo vzťahu k priznaným náhradám nemajetkovej ujmy nad sumu 35 000 eur u žalobkyne 1/ a nad sumu 25 000 eur u žalobkyne 2/.

39. Dovolateľka preto opodstatnene namietala, že odvolací súd priznal výšku náhrady nemajetkovej ujmy výrazne nad obvyklý priemer vzhľadom na porovnateľnú ujmu so stratou dôležitej opory v rodine, manžela a otca. Zomrelá bola v čase dopravnej nehody študentkou športového gymnázia, venovala sa športovým aktivitám, ktoré jej finančne uhrádzala žalobkyňa 1/. Žalobkyne neboli finančne odkázané na zomrelú. Navyše odvolací súd prihliadal pri určovaní výšky nemajetkovej ujmy na očakávania žalobkyne 1/ do budúcnosti, ktoré nebolo možné ani považovať za reálne (vzhľadom na vek zomrelej v čase dopravnej nehody) a nemohlo byť ani rozhodujúce pre určenie výšky nemajetkovej ujmy. Žalobkyňa 2/ skončila gymnázium, študuje fyzioterapiu, je poberateľkou čiastočného invalidného dôchodku, preto nie je vylúčené, že bude v budúcnosti aj zárobkovo činná. Z uvedeného teda vyplýva, že odvolací súd pri rozhodovaní o zmene výšky náhrady nemajetkovej ujmy vychádzal z odlišných skutkových zistení ako súd prvej inštancie, ktoré napokon ani neboli predmetom posúdenia a zisťovania v rámci dokazovania súdom prvej inštancie.

40. Odvolací súd ako apelačný súd vychádza zásadne zo skutkového stavu zisteného súdom prvej inštancie. Úvahy odvolacieho súdu o správnosti skutkových záverov súdu prvej inštancie sú však značne obmedzené, pretože v zásade je viazaný skutkovým stavom zisteným súdom prvej inštancie (§ 383 CSP). V prípade pochybností o jeho správnosti má možnosť dospieť k iným skutkovým záverom, ak tieto vyplývajú z poznatkov, ktoré odvolací súd získal tak, že zopakoval dôkazy vykonané súdom prvej inštancie alebo vykonal nové dôkazy. Podmienenie zmeny skutkových záverov ustálených súdom prvej inštancie opakovaním alebo vykonaním nových dôkazov vyplýva z požiadavky rešpektovať zásadu priamosti a ústnosti civilného konania, ktorá má pre odvolacie konanie rovnaký význam a následky, ako pre súd prvej inštancie. Zásada priamosti je dôležitá nielen pre zisťovanie skutkového základu rozhodnutia, ale aj pre odchýlenie sa od skutkových zistení súdu prvej inštancie. Pri opakovaní a doplnení dokazovania je uvedená zásada oproti konaniu pred súdom prvej inštancie ešte sprísnená, pričom pre opakovanie dôkazov platia tie isté procesné postupy ako pri vykonávaní pôvodného dôkazu (rozhodnutie najvyššieho súdu z 26. septembra 2018 sp. zn. 4 Cdo 98/2017).

41. Ak súd alebo iný orgán koná vo veci uplatnenia práva osoby určenej v čl. 46 ods. 1 ústavného zákona SNR č. 460/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky v znení neskorších ústavných zákonov (ústavy) inak ako v rozsahu a spôsobom predpísaným zákonom, porušuje ústavou zaručené právo na

súdnu alebo inú právnu ochranu. Obsah základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy nespočíva len v tom, že osobám nemožno brániť v uplatnení práva alebo ich diskriminovať pri jeho uplatňovaní. Jeho obsahom je i zákonom upravené relevantné konanie súdov. Každé konanie súdov, ktoré je v rozpore so zákonom, je v zásade porušením ústavou zaručeného práva na súdnu ochranu (m. m. I. ÚS 26/94).

42. Aj z judikatúry Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) vyplýva, že odvolací súd musí zopakovať dôkazy vykonané súdom prvej inštancie, ak vykonané dôkazy mali byť podľa názoru odvolacieho súdu hodnotené odlišne, ako sa stalo v konaní pred súdom prvej inštancie. Podstatou zistenia skutkového stavu veci je úsudok - záver sudcu, resp. senátu o tom, ktoré z rozhodujúcich sporných skutočností sú pravdivé, t. j. ktoré z nich bude považovať za dokázané. Až súhrn týchto skutočností vytvára zistený skutkový stav (sp. zn. II. ÚS 387/2010, II. ÚS 400/2009, II. ÚS 506/2013, II. ÚS 506/2009).

43. Odvolací súd tým, že na základe skutkového stavu zisteného súdom prvej inštancie dospel k odlišným skutkovým záverom bez zopakovania, resp. doplnenia dokazovania, znemožnil žalovanej 2/, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces zaručeného čl. 46 a nasl. ústavy a čl. 6 ods. 1 Dohovoru. Dovolateľka preto opodstatnene namietala vadu zmätočnosti v zmysle § 420 písm. f/ CSP, čím bola daná nielen prípustnosť, ale aj dôvodnosť podaného dovolania v rozsahu vymedzenom v bode 20 a 38 odôvodnenia.

44. Z rozhodovacej praxe najvyššieho súdu (do 30. júna 2016) vyplýva, že ak v konaní došlo k procesnej vade zmätočnosti znemožňujúcej strane realizáciu jej procesných oprávnení, dovolací súd napadnuté rozhodnutie zruší bez toho, aby sa zaoberal správnosťou právnych záverov, na ktorých spočíva zrušované rozhodnutie súdu (sp. zn. 1 Cdo 44/2015, 2 Cdo 111/2014, 3 Cdo 4/2012, 4 Cdo 263/2013, 5 Cdo 241/2013, 6Cdo/591/2015, 7Cdo/212/2014, 8Cdo/137/2015). Na uvedenom závere zotrúva rozhodovacia prax najvyššieho súdu aj po nadobudnutí účinnosti zákona č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok od 1. júla 2016 (2 Cdo 5/2018, 3 Cdo 146/2018, 8 Cdo 70/2017). Z tohto dôvodu preto dovolací súd už vecne neposudzoval dovolanie z hľadiska opodstatnenosti argumentácie týkajúcej sa uplatneného dovolacieho dôvodu v zmysle § 421 ods. 1 CSP.

45. Vo vzťahu k podanému dovolaniu v sume 20 000 eur u žalobkyne 1/ a v sume 15 000 eur u žalobkyne 2/ (rozumej v časti rozsudku medzi súdom prvej inštancie priznaným a dovolateľom nenapádanými sumami 35 000 - 15 000 eur u žalobkyne 1/ a 25 000 - 10 000 eur u žalobkyne 2/), dovolací súd nepovažoval za dôvodné namietanie vady zmätočnosti v zmysle § 420 písm. f/ CSP z dôvodu, že odvolací súd v tejto časti preskúmaval napádaný rozsudok súdu prvej inštancie vo vyhovujúcom výroku, ktorým bola priznaná náhrada nemajetkovej ujmy v sume 35 000 eur žalobkyni 1/ a v sume 25 000 eur žalobkyni 2/ a v tejto časti (kde rozsudok súdu prvej inštancie fakticky potvrdil, čo do výšky priznaných náhrad nemajetkovej ujmy, nebol povinný procesne postupovať v zmysle § 384 a 385 CSP. Pretože v tejto časti nešlo usúdiť ani nezávislosť rozhodnutia odvolacieho súdu od dovolaním vymedzených otázok majúcich zakladať prípustnosť dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. b/ CSP, v tejto časti dovolanie nebolo prípustné ako celok, preto bolo v súlade s § 447 písm. c/ CSP odmietnuté.

46. Podľa § 439 písm. a/ CSP dovolací súd je rozsahom dovolania viazaný okrem prípadov, ak od rozhodnutia o napadnutom výroku závisí výrok, ktorý dovolaním nebol dotknutý.

47. Z judikatúry najvyššieho súdu (R 73/2004) vyplýva, že závislým výrokom môže byť nielen dovolaním nedotknutý výrok tvoriaci súčasť napadnutého rozhodnutia, ale aj výrok, ktorý je obsahom iného, samostatného rozhodnutia v danej veci.

48. Rozhodnutie o náhrade trov konania je závislé od existencie právoplatného rozhodnutia vo veci samej. Zrušením rozhodnutia vo veci samej by rozhodnutie o trovách konania bolo v rozpore s princípom právnej istoty (napr. rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 2 Cdo 267/2008, 2 Cdo 173/2008, 1 MCdo 14/2010, 1 Cdo 36/2011, 6 Cdo 201/2012, 4 Cdo 52/2014, ako aj rozhodnutie ústavného súdu

sp. zn. I. ÚS 549/2015). Uznesením súdu prvej inštancie č. k. 19C/166/2016-333 z 25. júla 2019 bolo rozhodnuté o výške náhrady trov prvoinštančného a odvolacieho konania.

49. Vzhľadom na vyššie uvedené dôvody dovolací súd rozsudok odvolacieho súdu zrušil v zmysle § 449 ods. 1 CSP vo vyhovujúcej časti vo veci samej nad priznanú náhradu nemajetkovej ujmy žalobkyni 1/ sumou 35 000 eur a žalobkyni 2/ sumou 25 000 eur, vrátane súvisiaceho výroku o nároku na náhradu trov odvolacieho konania, priznanej náhrady trov prvoinštančného a odvolacieho konania a výroku o súdnom poplatku, lebo účinky zrušenia rozhodnutia vo veci samej sa musia vzťahovať aj na rozhodnutie o trovách konania, ktoré dovolaním napadnuté nebolo, a vec vrátil odvolaciemu súdu (v rozsahu zrušenia) na ďalšie konanie (§ 450 CSP).

50. V ďalšom konaní bude úlohou odvolacieho súdu opätovne prejednať a rozhodnúť o podanom odvolaní žalovanej 2/ v rozsahu zrušujúceho rozhodnutia (bod 49 odôvodnenia) s tým, že pri posudzovaní primeranosti výšky náhrady nemajetkovej ujmy okrem závažnosti vzniknutej ujmy a okolností, za ktorých k neoprávnenému zásahu do osobnosti fyzickej osoby došlo, je súd povinný zohľadňovať svoju vlastnú rozhodovaciu činnosť, a teda v súlade s princípom rovnosti rozhodovať v porovnateľných veciach rovnako, aj s prihliadnutím na vzťah priamej úmernosti medzi závažnosťou ujmy a výškou priznanej náhrady (nález ústavného súdu sp. zn. III. ÚS 288/2017 z 5. decembra 2017, publikovaný v Zbierke nálezov a uznesení ústavného súdu pod č. 46/2017).

51. O trovách dovolacieho konania a o trovách pôvodného konania rozhodne dovolací súd (§ 453 ods. 3 CSP).

52. Rozhodnutie bolo prijaté senátom najvyššieho súdu v pomere hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.